

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Федорова Ірина Валентинівна

**АКСІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В
УКРАЇНІ**

Спеціальність 073 Менеджмент

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
Управління закладом освіти

Умань – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті
імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: кандидат педагогічних наук, доцент Ткачук
Лариса Василівна

РЕЦЕНЗЕНТ: доктор педагогічних наук, професор, декан факультету
інженерно-педагогічної освіти УДПУ імені Павла Тичини Ткачук
Станіслав Іванович

Захист відбудеться *14.12.2021 р. о 9.00* на засіданні ЕК кафедри *педагогіки та освітнього менеджменту*.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі *педагогіки та освітнього менеджменту*, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 110а

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ...	7
1.1. Термінологічний апарат дослідження.....	7
1.2. Сутність аксіологічного підходу до управління закладом загальної середньої освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні.....	24
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	42
2.1. Аналіз стану ціннісного ставлення до управління закладом загальної середньої освіти.....	42
2.2. Рекомендації з оптимізації ціннісного ставлення до управління закладом загальної середньої освіти в сучасних умовах.....	63
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	88

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Початок ХХІ століття позначився пошуками науковців у розв'язанні проблем ефективного управління закладами освіти. Зазначена тенденція значною мірою посилюється модернізаційними процесами, що відбуваються в освіті у зв'язку з реалізацією завдань Нової української школи. Децентралізація і дерегуляція управління, розширення академічної автономії і самостійності діяльності керівника закладу освіти, передбачені Концепцією реформування загальної середньої освіти, посилюють професійну відповідальність керівника закладу освіти, актуалізують аксіологічний аспект менеджменту.

Проблема ціннісно-мотиваційних характеристик керівника закладу загальної середньої освіти на етапі її модернізації в Україні набуває сьогодні особливої актуальності. Через ціннісно-мотиваційні характеристики розкривається сутність, зміст та форми діяльності керівника закладу освіти, що дозволяє зрозуміти, якими шляхами має здійснюватися адаптація сучасного керівника до ринкових відносин у суспільстві; як керівник, що виступає суб'єктом формування ціннісних ставлень всього колективу і спрямовує його роботу в певне русло, вміє вирішувати конфлікти у власній мотиваційній сфері, інтегрувати нові цінності і ціннісні системи.

Аксіологічний аспект управлінської діяльності виступає внутрішнім чинником педагогічної орієнтації керівника будь-якого закладу освіти.

Актуальність даної теми полягає у принципових змінах, що відбуваються в системі загальної середньої освіти України. У зазначеному контексті у державних документах в галузі освіти наголошується на необхідності створення відповідних умов для розвитку і саморозвитку кожної особистості, формування покоління, здатного навчатися упродовж усього життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. Саме тому виникає потреба у пошуку нових підходів, форм і змісту процесу управління закладами загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Ступінь наукової розробленості даної проблеми демонструє різноманіття наукових підходів, концепцій і теорій. Проблема ціннісного ставлення до управлінської діяльності уже давно є предметом досліджень як закордонних, так і вітчизняних авторів.

Аналіз наукових джерел, щодо аксіологічної проблематики засвідчив, що проблема цінностей людського життя, її ідеалів і цілей здавна була складовою частиною філософії (Г. Гегель, Р. Декарт, Г. Зіммель, І. Кант, Г. Ляйбніц, Ф. Ніцше, М. Хайдегер та ін.). Проблема цінностей знайшла відображення у сучасних філософських (О. Дробницький, В. Кремень, С. Попова, Л. Столович, В. Тугарінов та ін.), соціологічних (А. Здравомислов, В. Оссовський, А. Ручка, В. Ядов та ін.), психологічних (Б. Ананьєв, І. Бех, А. Бодалєв, Л. Виготський, В. Давидов, А. Маслоу, С. Максименко, Г. Олпорт, В. Петровський, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе, П. Якобсон та ін.), педагогічних (Г. Балл, О. Вишневський, В. Василенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Каган, О. Савченко, В. Сластьонін, О. Сухомлинська та ін.) дослідженнях.

Питанню управління закладами освіти присвячено багато наукових досліджень. Так, загальні положення теорії управління висвітлені у працях М. Альберта, Ф. Тейлора, А. Файоля, та ін.; теоретичні нароби з питань процесу управління ЗЗСО знайшли відображення у працях В. Бондаря, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, О. Коберника, В. Маслова, П. Третьякова, Н. Островерхової, В. Пікельної; аксіологічні аспекти управління висвітлені у працях Л. Задорожної-Княгницької, Л. Калініної, О. Камінської, Л. Карамушки, А. Колют, Ю. Конаржевського, В. Крижка, Т. Сорочан та ін.

Актуальність проблеми зумовила вибір теми кваліфікаційної роботи **«Аксіологічні проблеми управлінської діяльності в умовах модернізації загальної середньої освіти в Україні».**

Мета дослідження: науково обґрунтувати шляхи удосконалення ціннісного ставлення до управління закладом загальної середньої освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні.

Завдання дослідження:

1. Вияснити зміст понять «цінність», «ціннісна орієнтація» «ціннісне ставлення», «аксіологічний підхід».
2. З'ясувати сутність аксіологічного підходу в управлінні закладом загальної середньої освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні.
3. Схарактеризувати стан управління закладом загальної середньої освіти на засадах аксіологічного підходу.
4. Науково обґрунтувати шляхи удосконалення ціннісного ставлення до управління закладом загальної середньої освіти в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження: процес управління закладом загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: шляхи удосконалення ціннісного ставлення до управління закладом загальної середньої освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні.

Методи дослідження: – *теоретичні:* вивчення й узагальнення управлінського досвіду, аналіз наукової літератури, аналіз нормативних документів, аналіз й узагальнення одержаних у процесі опитування та анкетування результатів; *емпіричні:* діагностичні (анкетування, бесіда, педагогічне спостереження, танкетування), аналіз документації закладу освіти; констатувальний експеримент.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі НВК «Знам'янська ЗШ І–ІІІ ст. №3-гімназія». У дослідженні взяло участь 75 осіб (керівний склад та педагоги) закладу загальної середньої освіти.

Теоретичне значення одержаних результатів. Вияснена сутність понять: «цінність», «ціннісна орієнтація», «ціннісне ставлення», «аксіологічний підхід». Схарактеризовано стан управління закладом загальної середньої освіти на засадах аксіологічного підходу. Науково обґрунтовано шляхи удосконалення ціннісного ставлення до управління закладом загальної середньої освіти в умовах її модернізації в Україні.

Практичне значення одержаних результатів: запропоновано шляхи удосконалення ціннісного ставлення до управління закладом загальної середньої освіти в умовах її модернізації в Україні. Результати дослідження можуть бути використані у професійній діяльності керівників закладів загальної середньої освіти та у процесі підвищення їх кваліфікації. Застосування теоретичних положень і висновків кваліфікаційної роботи дозволяє підвищити ефективність управління закладом загальної середньої освіти, що стає більш адекватним сучасному етапу гуманізації та демократизації суспільства.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи здійснювалася шляхом участі у Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (Умань, 24 листопада 2021 р.), виступів на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту УДПУ імені Павла Тичини.

Публікації. Основні положення та результати кваліфікаційної роботи висвітлено у тезах: Федорова І., Ткачук Л. Аксіологічний аспект управлінської діяльності в умовах модернізації освітньої галузі в Україні. Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Умань, 24 листопада 2021р.) / гол. ред. Бойченко В. В. Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. С.150–154.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (101 найменування) і 2 додатків, поданих на 4 сторінках. Повний обсяг роботи – 91 сторінка. Основний зміст роботи викладено на 78 сторінках. Робота містить 4 таблиці, 4 рисунки.

ВИСНОВКИ

1.З'ясовано сутність понять «цінність», «ціннісні орієнтації», «ціннісне ставлення», «аксіологічний підхід».

Узагальнено обґрунтовані вітчизняними й зарубіжними науковцями визначення поняття цінності. Розглядаємо поняття «цінність» як суспільний ідеал, вироблене суспільною свідомістю абстрактне уявлення про атрибути належного в різних сферах громадського життя, джерело мотивації поведінки людини та спонукальні механізми людської діяльності. Акцентовано увагу на необхідності окремого розгляду цінностей як регуляторів професійної поведінки менеджера освіти. Групування цінностей здійснено на основі їх класифікації на цінності-сенси існування (людина, влада, авторитет, обов'язок, колектив, право, мораль, норма) і цінності-норми повинності (відповідальність, честь, гідність, справедливість тощо).

Розглянуто визначення поняття «ціннісна орієнтація». У дослідженні ціннісна орієнтація виступає як вибір особистістю такого типу поведінки (вчинку), в основі якого лежать певні, різною мірою усвідомлені (чи взагалі не усвідомлені) цінності. З'ясовано, що ціннісні орієнтації у структурі діяльності керівника ЗЗСО є факторами процесу управління, здійснюють безпосередній вплив на систему цінностей керівника, його соціальний статус, систему мотивації, забезпечуючи зацікавленість у досягненні позитивних результатів, а також визначають особистісну та пізнавальну компетентності керівника.

Визначено основні аксіологічні орієнтири діяльності менеджера освіти: добросесне виконання ним свого професійного обов'язку як усвідомлення необхідності діяти відповідно до морально-правових принципів; визнання менеджером освіти власної честі й гідності, так само як честі й гідності інших учасників управлінського процесу; вироблення норм управлінської діяльності, що базуються на паритеті моралі й права; використання раціональних способів правового регулювання управлінських відносин, їх захист й упровадження в управлінській діяльності відповідно до правових та розпорядчих принципів законності; усвідомлення правової й моральної відповідальності за дії, що суперечать нормам управлінської аксіології та етики тощо.

З'ясовано поняття «ціннісне ставлення», яке розглядаємо як сформовану на основі переконань стійку позитивну чи негативну оцінку особою об'єктів матеріального чи духовного світу. Це почуття, які особа відчуває до об'єкту і які спрямовують її поведінку або характер поводження з ким-, чим-небудь. Визначені об'єктивні та суб'єктивні показники ціннісного ставлення до управлінської діяльності. Об'єктивні – характеризують рівень відповідальності, сумлінності, ініціативності та дисциплінованості; суб'єктивні – загальне задоволення чи незадоволення діяльністю та її умовами.

Обґрунтовано поняття «аксіологічний підхід». Визначено, що аксіологічний підхід – це своєрідна філософсько-педагогічна стратегія, яка ґрунтується на ідеї пріоритету загальнолюдських цінностей і самоцінності кожної особистості та визначає перспективи подальшого вдосконалення системи освіти й оптимального використання педагогічних ресурсів відповідно до вимог сучасного суспільства.

Встановлено, що в сучасних умовах модернізації освітньої галузі в Україні особливо актуальним є питання аксіологічного підходу до процесу управління закладом загальної середньої освіти. Це такий вид управління, при якому керівництво приділяє належну увагу ціннісним системам своїх підлеглих, свого оточення та своїх власних, намагаючись враховувати їх у процесі прийняття рішень та управління організацією.

2. Вияснено сутність аксіологічних проблем в управлінні закладом загальної середньої освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні. Встановлено, що вони пов'язані з оновленням соціального світу та з трансформацією цінностей українського суспільства, що призводять до швидких темпів впровадження в освітній процес глобалізаційних характеристик, наділених здатністю до відособлення особистості від національної та загальнолюдської системи цінностей, які має продукувати освітній простір. Відбувається руйнація базових етичних норм, певні соціальні групи перестають асоціювати себе з суспільством; соціально

декларовані зразки поведінки не приймаються, а конвенціональні засоби досягнення поставленої мети замінюються власними, створюючи систему індивідуальних псевдо цінностей. Наразі є необхідність формування нових ціннісних орієнтацій, нових ціннісних ідеалів, ціннісного світогляду та ціннісних ставлень людини, яка буде жити і працювати в Україні – незалежній європейській державі, де цільові та ціннісні орієнтації сполучатимуть творчість, нові оригінальні ідеї з народними традиціями та культурою.

3. Схарактеризовано стан управління закладом загальної середньої освіти на аксіологічних засадах. Досліджено аспекти ціннісно-орієнтованого (аксіологічного управління): *світоглядний* (усвідомлення ролі обраної професії, переконання у правильності свого вибору, сформованість адекватних образів соціально-професійного простору та власного «Я»); *морально-етичний* (орієнтація на норми етики, сформованість базових моральних якостей); *поведінковий* (наявність компетентної, доцільної, конструктивної поведінки та педагогічних дій).

Визначено рівні ціннісного ставлення до управління закладом загальної середньої освіти: високий; середній; низький. Результати експерименту засвідчили необхідність організації спеціально спрямованої роботи з метою забезпечення балансу знань, ставлень та поведінки учасників експерименту.

4. Обґрунтовано шляхи удосконалення ціннісного ставлення до управління закладом загальної середньої освіти в сучасних умовах: актуалізація суб'єктної позиції учасників освітнього процесу закладу загальної середньої освіти; організація освітнього процесу на аксіологічних засадах; створення спільного аксіологічного простору закладу освіти; регулювання факторів впливу в ціннісній сфері закладу освіти.